

Trèo Lên Cây Bưởi i...

Tác Giả: SE sáu tâm

Thứ Năm, 26 Tháng 5 Năm 2011 21:17

Mái quý baán đác Mát tài liáu Lách sá : Trèo Lên Cây Bái i...

(Trích trong cuán “Nháng điáu nên biát” cáa Nguyán Văn Thái)

1

“Trèo lên cây bưởi hái hoa,
Bác xuáng ván cà hái ná tám xuân.
Ná tám xuân ná ra xanh biác,
Em có cháng anh tí cá m thay!

2

“Ba đáng mát má tráu cay,
Sao anh cháng hái nháng ngày còn không?
Bây giá em đã có cháng,
Nhá chim vào láng nhá cá cán câu.
Cá cán câu biát đâu mà gá,
Chim vào láng biát thuá nào ra?

3

“Có lòng xin tá ná lòng,
Đáng đi lá i náa mà cháng em ghen!”

Cây bối đang có trái

Chùm thß này đã có trong dân gian từ lâu; nhiều người từng ngỡ rằng nó là chùm trái bài ca dao thußn túy mà đã là ca dao thì không biết ai là tác giả. Gọi nó là chùm thß vì đây không phải là chùm trái mà là ba bài hò pßi, gieo theo thß liên vần, gọi nßi “Giai thoại Đào Duy Từ”.

Truyền kể rằng: “Năm Đinh Mão (1627), chúa Trịnh ngoài mußn bắt hò Nguyễn Đình Trong phải trốn phßc, bèn cử đoàn sứ giả mang sßc vua Lê vào phong cho Sãi Vương (chúa Nguyễn Phúc Nguyên) và đòi Sãi Vương phải cho con vào chßu, dâng thßi phải nộp 30 con voi cùng 30 chiếc thuyền làm lễ vßt cßng nßp nhà Minh. Chúa Sãi không chßu nhưng ngoài chßa biết xử trí ra sao, bèn hỏi hò pßi trißu thßn hò i mßu kß. Lúc Khê Hßu Đào Duy Từ khuyên chúa Sãi bối cß nhßn sßc phong rßi sau sẽ tìm kß đßi phó.

Ba năm sau, thay thế cũ thußn hò i, bày giß Lúc Khê Hßu mßi bàn với Sãi Vương, sai thß làm mâm trái mâm dâng có hai đßng, bày sßc vua Lê phong kèm với mâm trái gißy có 4 câu chß Hán vào gißa, rßi hàn kín hò i. Trên mâm cho bày nhiều lễ vßt hò u hình rßi cß Lúc Văn Khuông làm sứ giả mang ra Thăng Long (Hà Nội ngày nay) dâng vua Lê và chúa Trịnh.

Nhß có chußn bối trước, khi ra kinh đô yết kiến chúa Trịnh, Lúc Văn Khuông dâng rßt trôi chảy. Chúa Trịnh hỏi đßi, cho phép Khuông cùng phái đoàn sứ giả đi thăm kinh thành để chß Chúa dßy bßo. Trên đường đi, Khuông lên mâm cßm nang cßa Đào Duy Từ trao cho sứ giả. Đßc xong, Khuông cùng cß phái đoàn lên trßn với Nam. Thay phái đoàn sứ giả dâng ngßt trßn với, chúa Trịnh sinh nghi bèn cho ngßi đßp với mâm lễ, hỏi thay thế sßc phong khi trước và 1 trái gißy viết bốn câu thơ chß Hán sau:

“Mâu nhi vô dßch
Mßch phi kiến tích
Ái lßc tâm trßng
Lúc lại từng đßch.”

Cß trißu đình không ai hiểu ý nghĩa bài thơ. Cùng, Trịnh Tráng phải cho mời mâm nhà nho thông thái uyên bác tới giải nghĩa. Đßc xong, nhà nho giải thích rằng:

Mâu nhi vô dßch nghĩa là chß Mâu không có dßu phßy là chß Dß ; Mßch phi kiến tích nghĩa là chß Mßch bß bắt chß Kiến còn hò i là chß Bßt; Ái lßc tâm trßng nghĩa là chß Ái đß mâm (lßc) chß

Trèo Lên Cây Bưởi i...

Tác Giả: SE såtâm

Thứ Năm, 26 Tháng 5 Năm 2011 21:17

Tâm thì thành chä Thä ; và Läc lai täng đäch nghĩa là chä Läc đäi đäch (täng đäch) väi chä Lai là chä Säc. Väy, gäp cä bän chä mäi läi thành câu: “Dä Bä T THä SäC” nghĩa là “Ta không nhän säc phong.”

Nghe xong, Tränh Tráng väi thät länh đäi bät Läi Văn Khuông nhäng lúc đó, Khuông cùng cäphái đoàn đã cao chäy xa bay räi. Tränh Tráng muän ra quân đánh chúa Nguyän nhäng gäp lúc Cao Bäng và Häi Däng đäu có giäc giänäi lên nên đành phäi hoãn läi. Tränh Tráng cho ngäi dò la biät đäng cä viäc Säi Väng không nhän säc phong đäu do mät tay Läc Khê Đào Duy Tä bày đät ra cä. Chúa Tränh tính kä làm sao đä lôi kéo Läc Khê bä chúa Nguyän (Đàng Trong) vä väi triäu đänh vua Lê và chúa Tränh (Đàng Ngoài).

Chúa Tränh läp mäu, sai ngäi mang nhiäu vàng bäc bí mät vào biäu Đào Duy Tä kèm mät bäc thä riêng väi bän câu thä :

1
“Trèo lên cây bưởi hái hoa,
Bäc xuäng vän cà hái nä täm xuân.
Nä täm xuân nä ra xanh biäc,
Em có chäng anh tiäc läm thay!”.

*Đây chä là mät trong các loäi hoa täm xuân
(có màu xanh biäc, gän nhä là màu tím)*

Läi thä nói đän chuyän anh (chúa Tränh) và em (Đào Duy Tä) thuä nhä, trèo cây hái hoa bưởi, bäc xuäng vän cà hái nä hoa täm xuân. Ý thä trong nhängäc là läi nhän nghĩa tình nhäc ông räng tä tiên, quê quán vän ở Đàng Ngoài. Näu trä vä, sä đäng cä triäu đänh träng đäng, còn näu

Trèo Lên Cây B... i...

Tác Giả: SE såu tâm

Thứ Năm, 26 Tháng 5 Năm 2011 21:17

không thì ngåm ý đåa.

Ngåi ta đån rång Đào Duy Tå đã xây må cho cha må tåi Bình Đånh đå tránh bå Đång Ngoài khång chå theo cách làm cåa Gia Cát Lång đån må cåa Khång Duy vào Hán Trung thuå xåa. Vì thå, Đào Duy Tå không så hãi chúa Trånh trå thù và ông đã trå låi quåa tång và viåt bài thå phúc đáp chúa Trånh nhå sau:

2

“Ba đång måt må tråu cay,
Sao anh chång håi nhång ngày còn không?
Bây giå em đã có chång,
Nhå chim vào lång nhå cá cån câu.
Cá cån câu biåt đåu mà gå,
Chim vào lång biåt thuå nào ra?”

Chúa Trånh đåc thå biåt khó lòng låi kéo đåc hå Đào nhång thåy bài thå chåa có câu kåt, ý còn bångå nên vån nuôi hy vång, bån cho ngåi đåm lå viåt nhiåu hån và mang theo lá thå cåa chúa Trånh vào gåp Đào Duy Tå lån nåa. Lån này, ông måi viåt nåt 2 câu kåt gåi ra đå trå låi đåt khoåt viåc måi måc cåa chúa Trånh. Hai câu đó nhå sau:

3

“Có lòng xin tå nå lòng,
Đång đi låi nåa mà chång (*) em ghen!”
(*) Chång, có ý nói là chúa Nguyån.

Tå đåy, Đào Duy Tå låi giåp chúa Nguyån nån đånh và phát triån vùng đåt miån trong, må mang bå cåi đåt nåc ta cho đån lúc qua đåi...”

(Nguån: My Opera/Danh nhân story)Vài đåu nói thêm vå Đào Duy Tå

Đào Duy Tå (1572- 1634) sinh tåi tånh Thanh Hóa. Ông råt thông minh nhång ông không đåc đå thi vì cha ông làm nghå ca hát. Ông giån chúa Trånh đåi xå båt công cho nên ông bå vào Nam (đåi så cai trå cåa chúa Nguyån). Đào Duy Tå vào Nam, sång bång nghå chån trâu thuê cho måt nhà giàu å Bình Đånh. Chå nhà là ngåi ham mê văn håc, đã phát hiån ra Đào Duy Tå là ngåi có tài nên đã tån cå Đào Duy Tå cho quan Khâm lý Trånh Đåc Hòa. Vì mån tài cåa Đào Duy Tå, Trånh Đåc Hòa đã gå con gái cho, đång thåi tån cå Đào Duy Tå cho Chúa Såi Nguyån Phúc Nguyên. Sau cuåc gåp gå våi Đào Duy Tå, Chúa Såi đã phong cho ông làm Nha Úy Nåi Tán. Trong chín năm, tå 1625 đån 1634, Đào Duy Tå đã giúp chúa Nguyån xây đång và må mang bå cåi vå phång nam vì ông có tài cå vå chính trå, kinh tå, quân så và văn chång thå phú nåa. Trong cuåc chiån Trånh– Nguyån, ông đã xây måt chiån låy đångån ngåa quân Trånh.

Trèo Lên Cây B... i...

Tác Giả: SE s&#u tâm

Thứ Năm, 26 Tháng 5 Năm 2011 21:17

Chi&#n l&#y này ch&#y t&# c&# a sông Nh&# t L&# đ&# n núi Đ&#u M&#u, Đ&#ng H&#i, t&# nh Qu&#ng Bình. Ng&#&#i dân g&#i chi&#n l&#y này là L&#y Th&#y (t&# c là l&#y do Th&#y Đ&#o Duy T&# xây đ&#ng).